

NAPLŇOVÁNÍ SMĚRNICE OS-08/01/22 O EKOLOGIZACI PROVOZU BUDOVY LIBERECKÉHO KRAJE za rok 2022

OBSAH

- ✓ úvod
- ✓ nakládání s odpady
- ✓ nakládání s vodami
- ✓ energie
- ✓ pracovní pomůcky
- ✓ doprava
- ✓ zeleň a ochrana přírody
- ✓ vzdělávání a komunikace
- ✓ nákup materiálů a služeb a zadávání veřejných zakázek

ÚVOD

Každoroční vyhodnocování účinnosti prováděných aktivit a navržených opatření z oblasti ekologizace budovy úřadu vyplývá ze směrnice č. OS – 08/01/22 O ekologizaci provozu budovy Libereckého kraje. Směrnice stanovuje povinnosti krajskému úřadu jako subjektu veřejné správy v oblasti životního prostředí a ukládá s ekologizací související povinnosti zaměstnancům úřadu.

V rámci pravidelného vyhodnocování směrnice o ekologizaci je sledována účinnost nastavených postupů a dodržování povinností ze strany zaměstnanců. Vyhodnocení se týká jednotlivých oblastí upravených směrnici, jako například nakládání s odpady, vodami, spotřebou energií, nákupem pracovních pomůcek atd. Od r. 2017, kdy byl zahájen provoz budovy E (Evropský dům), je do produkce odpadů zahrnuta také tato budova.

Dlouhodobé a pravidelné sledování srovnatelných dat umožňuje lépe identifikovat příčiny případného negativního vývoje sledovaných ukazatelů.

NAKLÁDÁNÍ S ODPADY:

V oblasti nakládání s odpady zabezpečuje odbor kanceláře ředitele plnění základních povinností původce odpadů v souladu se zákonem č. 541/2020 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů (zákon o odpadech), a prováděcími právními předpisy. Průběžně se vede evidence o produkci a způsobech nakládání s odpady a do 28. 2. následujícího roku je zpracováváno a odesláno roční hlášení, pokud jsou překročeny hraniční hodnoty pro ohlašovací povinnost (aktuálně nejsou překračovány a hlášení se nepodává).

Aktivity kraje vedoucí k předcházení vzniku odpadů

U odpadů jednoznačně platí, že je nejlépe, když vůbec nevzniknou. Liberecký kraj pořádal v r. 2022 v dubnu a říjnu sbírku šatstva a dalších potřebných věcí do domácnosti – včetně kuchyňského nádobí, ložního prádla, ručníků atd., ale i hraček, kočárků, batohů pro děti. Nasbírané věci byly darovány Farní charitě Česká Lípa, nábytkové bance Libereckého kraje a Českému červenému kříži v Liberci. Uvedená akce má velkou odezvu z řad zaměstnanců.

Podobná akce zaměřená na potřeby pro děti „**dětský bazárek**“ nebyla vzhledem k potřebným prostorám pro provoz Krajského asistenčního centra pomoci Ukrajině v roce 2022 uskutečněna.

Další aktivitou je provoz tzv. **knihobudky** ve vstupní hale budovy – kdokoli si může vypůjčit knihu z momentální nabídky a po přečtení ji zase vrátit, případně přinést jinou pro další zájemce. Knihobudka byla vyrobena na zakázku místní nábytkářskou školou a designována speciálně pro kraj.

V rámci předcházení vzniku odpadu byly v roce 2022 v budově A instalovány nové koše na biologický odpad rostlinného původu. Takto získaný bioodpad je využíván ke kompostování ve vlastním kompostéru.

Třídění odpadu

Na krajském úřadě je již **od roku 2002 zaveden systém třídění** odpadů. Budovy (tj. vč. budovy E, kde pracují zaměstnanci kraje i jiných firem) jsou vybaveny dostatečným množstvím barevně rozlišených nádob na základní separované komodity (budovy A, B, C - 351 ks modrých košů na papír, 85 ks žlutých košů na PET lahve a tetrapaky, 71 ks zelených košů na sklo, 5 sad velkých šedých kontejnerů s barevnými víky, 1 koš ve vestibulu na kovový odpad a 8 hnědých košů s víkem na biologický odpad rostlinného původu, budova E – 15 sad velkých papírových košů s barevnými samolepkami, umístěnými v kuchyňkách a zasedacích místnostech), které jsou dostupné všem zaměstnancům i návštěvníkům budovy. Případné požadavky na dovybavení koši vyřizuje OKŘ. Odděleně se shromažďují i další složky odpadu vznikající při běžné činnosti úřadu. U zasedacích místností jsou umístěny velké nádoby na oddělený sběr papíru, PET, skla a nápojových kartonů (zvláštní šedé kontejnery s barevnými víky).

Tříděné komodity v roce 2022:

papír (neznečištěný, vč. vlhkých papírových ručníků a utěrek) - modré koše

papír z archivace – odváží se přímo do spalovny v souladu se zákonem o archivaci; v r. 2022 to bylo 6,41 tun papíru

PET lahve (sešlápnuté) a neznečištěné plastové obaly - žluté koše

tetrapaky (vypláchnuté) - žluté koše, příp. šedé kontejnery s červenými víky u zasedacích místností a ve vestibulu

sklo (čiré i barevné) - zelené koše

kovy – šedý koš

bioodpad (pouze odpad rostlinného původu) – nádoby v přízemí, 2., 6., 8., 11., 12., 13., 14. a 15. patře

baterie a akumulátory – červené nádobky v kuchyňkách

tonery – použité tonery se předávají servisním společností C Servis Liberec, s.r.o. a KASRO spol. s.r.o.

CD a DVD nosiče – odevzdávají se stanovenému zaměstnanci odboru kancelář ředitele a dále jsou předávány společnosti REMA Systém,, a.s. v rámci zpětného odběru elektrozařízení

drobná elektrická a elektronická zařízení - nádoba v přízemí budovy (zpětný odběr)

zářivky a výbojky - nádoba v přízemí budovy (zpětný odběr)

Nebezpečné odpady jsou shromažďovány v oddělené místnosti suterénu budovy v označených nádobách tak, aby nedošlo k jejich úniku, odcizení či znehodnocení. Většinou se jedná o odpady vznikající v autoprovozu nebo při údržbě budovy.

Liberecký kraj produkuje nárazově také tzv. velkoobjemový odpad, což je převážně vyřazený již nepoužitelný nábytek, koberce apod. Vyřazený nábytek kraj nabízí **nábytkové bance** v Liberci. Vybrané kusy, o které má banka zájem, jí pak odveze, zbytek je odstraněn ve spalovně (množství objemného odpadu v r. 2022 byl 5,58 t).

Následující tabulky ukazují, že produkce směsného komunálního odpadu (SKO) v úřadě v roce 2022 oproti roku 2021 vlivem zavedení třídění bioodpadu výrazně klesla včetně jeho procentuálního podílu. Naopak klesly podíly vyříděného plastového odpadu, ale významně vzrostl podíl vyříděného papírového odpadu.

Vzhledem k tomu, že odvážený SKO se neváží, ale množství se počítá podle odvezených kontejnerů, provádí oddělení hospodářské správy kontrolu obsahu kontejnerů se SKO (jejich naplněnosti) – kontejnery jsou při odvozu naplněny.

Tabulka č. 1 **Produkce odpadů kat. ostatní (tuny)**

Odpad/rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
SKO	21,45	21,0	19,73	20,35	19,28	21,12	21,18	21,88	17,43	14,4
Papír	10,37	8,20	7,13	6,51	9,93	10,68	7,17	8,37	5,61	13,68
PET/plast	1,01	0,90	0,87	0,98	1,03	1,18	1,54	1,75	1,46	0,95
Sklo	1,51	1,32	1,16	1,25	2,07	2,56	3,12	2,96	2,43	1,23
Objemný odpad	0,94	0,94	1,07	0,76	-	2,05	2,29	0,99	1,23	5,58
Tetrapak	0,20	0,18	0,19	0,20	0,29	0,27	0,32	0,29	0,40	0*
Směs tuků a olejů z odlučovače	-	-	-	-	-	1	0,32	-	-	5,81
Textil	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,17
Bioodpad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,6
Elektroodpad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,52

*Množství tetrapaku je zahrnuto v údajích PET/plast

Tabulka č. 2 **Produkce nebezpečných odpadů (tuny)**

Odpad / rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sorbenty	0,02	-	0,02	-	0,02	0,02	-	-	-	-
Obaly znečištěné	-	-	-	0,03	-	-	-	-	-	-
Tonery	0,15	0,31	0,11	-	-	-	0,24	0,18	0,18	0,16
Kal z lapolu	4,0	2,0	2,5	5	5	5	-	-	2	-
Zářivky	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,04

Tabulka č. 3 **Jak zaměstnanci v posledních letech třídili odpad:**

Rok	Celková produkce (t)	Papír (%)	PET (%)	Sklo (%)	SKO (%)	Biodpad (%)
2013	39,65	26	2,6	3,8	54	-
2014	34,85	24	2,6	3,8	60	-
2015	32,78	22	2,7	3,5	60	-
2016	35,08	19	2,8	3,6	58	-
2017	37,62	26	2,7	5,5	51	-
2018	43,88	24	2,7	5,8	48	-
2019	36,18	21	4,3	8,6	58	-
2020	36,42	23	4,8	8,1	60	-
2021	28,56	19,6	5,1	8,5	61	-
2022	45,94	29,8	2,1	2,7	31,4	5,7

NAKLÁDÁNÍ S VODAMI

V oblasti hospodaření s vodou jsou úsporná opatření realizována prostřednictvím nainstalovaných *úsporných duálních splachovačů* a *pákových vodovodních baterií* na toaletách a v kuchyňkách budovy. V kuchyňkách jsou instalovány perlátory, a je tak *snížen průtok vodovodní vody*.

Tabulka č. 4: **Spotřeba vody** v budově KÚ LK (tj. úřad + kuchyň a jídelna)

rok	celková spotřeba vody (m³)
2012	5347
2013	5916
2014	6281
2015	6689
2016	6546
2017	6330
2018	5664
2019	5491
2020	6137 *
2021	8331 **
2022	12657 **

* Spotřeba včetně budovy E

** Spotřeba včetně budov E a D

Příčinou významného nárůstu spotřeby vody v r. 2022 byl provoz Krajského asistenčního centra pomoci Ukrajině.

Odpadní vody produkované v rámci provozu budovy jsou na základě smlouvy se společností Severočeské vodovody a kanalizace, a.s. vypouštěny do městské kanalizace. Srážkové vody ze střechy budovy a parkoviště pro zaměstnance jsou vypouštěny do vod povrchových. Pro předčištění odpadních vod jsou provozovány tři odlučovače tuků a ropných látek (lapoly), které slouží pro odpadní vodu z kuchyně, garáže (myčka) a parkoviště. V souladu s vydanými vodoprávními rozhodnutími je kvalita vypouštěných odpadních vod sledována každoročně prováděnými laboratorními rozbory. Provozované lapoly je nutné pravidelně kontrolovat a čistit tak, aby byla zajištěna jejich dostatečná účinnost. Největší zátěž přitom představuje trvale velmi vytížená jídelna, kdy lapol kapacitně nestačí (čistí se jednou měsíčně). V rámci rekonstrukce budovy D na podzim r. 2020 měla být zprovozněna nová kuchyně, v budově bylo ale v roce 2021 provozováno velkokapacitní očkovací centrum a v roce 2022 Krajské asistenční centrum pomoci Ukrajině. Přesun kuchyně do budovy D se ale ani v budoucnu neuskuteční. V letech 2024-2025 je plánována rekonstrukce stávající kuchyně, včetně zkapacitnění lapolu.

ENERGIE:

Tepelná energie

Budova je zásobována teplem prostřednictvím dálkového teplovodu a její vytápění je řízeno z energetického centra. Jedná se o klimatizovaný objekt s nuceným větráním. V roce 2000 a 2005 bylo provedeno zateplení pláště budovy, čímž došlo k částečnému poklesu celkové spotřeby tepelné energie.

Tabulka č. 5: **Spotřeba tepelné energie** na KÚ LK

rok	spotřeba tepelné energie (GJ)
2012	7512
2013	7531
2014	6714
2015	6255
2016	7040
2017	7252
2018	6714*
2019	6041*
2020	8130 ** (6585*)
2021	9902 **
2022	8273 **

*Pouze budovy ABC

** Budovy ABCDE

Poznámka: Spotřeba tepelné energie vždy úzce souvisí s počasím a je závislá na denní průměrné teplotě.

Elektrická energie

K osvětlení prostor budovy jsou nainstalovány zářivky nebo nízkoenergetické žárovky a na vhodných místech pohybová čidla. Zaměstnanci jsou poučeni o dodržování úsporných opatření (dostatečné nikoli zbytečné osvětlení pracovních i ostatních společných prostor, vypínání PC a ostatního zařízení po skončení pracovní doby, nastavení úsporného režimu atd.). Při nákupu nové techniky je mimo jiné zohledňován i energetický štítek výrobků.

Tabulka č. 6: Spotřeba elektrické energie na KÚ LK

rok	spotřeba elektrické energie (MWh)
2012	1650
2013	1513
2014	1471
2015	1611
2016	1679
2017	1654
2018	1690*
2019	1601*
2020	1541*
2021	1546 *
2022	1930 **

*Pouze budovy ABC a parkoviště za závorou a parkoviště původní.

**Budovy ABCDE

Dosud provedená opatření k úspoře energií:

- Regulace chodu topného a chladicího systému (omezení hodin provozu)
- Hlídaní režimu vlhčení vzduchu z 65% na 50%, provedla se optimalizace hodnot vlhkosti a teploty v budově - výsledná relativní vlhkost v místnostech 30 %, teploty mezi 21 a 25 °C (v souladu s hygienickými předpisy). Po následných stížnostech byla provedena výměna čerpadel a instalovány další sady zvlhčovacích trysek, čímž došlo bez navýšení spotřeby elektřiny ke zvýšení relativní vlhkosti.
- Vlhčení vzduchu vodou - zapínání i v létě (adiabatické chlazení vzduchu).
- Provoz hlavní VZT v nočních hodinách (předchlazení prostoru kanceláří chladnějším vzduchem).
- Periodická kontrola provětrávacích mřížek.
- Částečné zpětné získávání tepla z odpadního tepla chlazení.
- Od roku 2014 je v provozu tepelné čerpadlo namísto původních chladících agregátů.
- V roce 2014 byla zrealizována dodávka a výměna čerpadel otopné a chladné vody II. pásma v 10. patře - snížení energetické náročnosti provozu oběhových čerpadel při zachování funkčnosti systému vysokotlaké klimatizace.
- V roce 2014 byla provedena rekonstrukce střechy budovy Krajského úřadu Libereckého kraje.
- V roce 2016 byla dokončena realizace „Zapojení chladiče vzduchotechniky primárního vzduchu – východ“ – využití tepla z chlazení na ohřev primárního vzduchu.
- V roce 2016 byla realizována výměna zásobníků teplé vody pro I. a II. pásmo. Nově instalované zásobníky jsou menších rozměrů a s lepšími technickými parametry, zejména účinnějším přestupem tepla z topné vody do teplé vody, což má za následek nižší náklady na spotřebu tepla.
- Podpora centrálního tisku s cílem úspory papíru, tonerů, elektrické energie a s možností kontroly přístupů a tisku.
- Instalaci **elektronické úřední desky** dochází k roční úspoře 40 tis. Kč.

- **Nakupují se pouze energeticky úsporné spotřebiče.**
- Nepotřebný majetek je při vyřazení nabízen k dalšímu využití a nevyužitelný je předáván k ekologické likvidaci.
- Společné prostory jsou opatřeny **úspornými světelnými zdroji**. Vyšší schodiště jsou vybavena pohybovými čidly.
- Výpočetní technika (kopírky, tiskárny) mají nastaven automatický přechod zařízení do režimu spánku.
- PC zaměstnanců mají nastaven režim spánku při předávání od odboru IT (po 15 minutách).
- Zapojení chladiče vzduchotechniky primárního vzduchu – západ – využití tepla z chlazení na ohřev primárního vzduchu.
- Zkrácení provozu „páter nosteru“
- Rekonstrukce a modernizace 2 výtahů
- Osvětlení v hale v 1. patře vyměněno za led osvětlení
- V říjnu r. 2022 byla zahájena akce „Revitalizace dolního centra Liberec“

Opatření pro rok 2023:

- Vzhledem k plně klimatizované budově sídla kraje bez možnosti od 4. nadzemního podlaží otevírat okna je nejdůležitějším opatřením zkrácení doby topení/chlazení v budově v pracovním týdnu.
- Snížení základní teploty pro topení na 21 ° C v souladu s předpisy pro plně klimatizované budovy.
- Zvýšení centrální teploty pro spuštění chlazení v letních měsících na 24 ° C.
- Nepřítápět v letních měsících přichází vzduch do kanceláří – centrální klimatizační systém.
- Úplný útlum temperování budovy v případě nízkých venkovních teplot.
- Snížení doby vytápění zasedacích místností před samotnou akcí.
- Utlumení provozu velkokapacitních sálů.
- Vypnutí zpětného získávání tepla v nočním a víkendovém režimu.
- Snížení ohřevu teplé vody.
- Optimalizace osvětlení v kancelářích a ve společných prostorách včetně postranních schodišť.
- Umístění hnědých košů na bioodpad do dalších pater budovy A (pouze odpad rostlinného původu)

V plánu zůstávají i nadále opatření:

- Zaizolování stropu technického 3. NP - snížení tepelných ztrát do 4. NP a snížení potřeby vytápět.
- Zaizolování stropu technického 10. NP - snížení tepelných zisků do 11. NP a snížení potřeby chladit.
- Větrání s rekuperací pro jídelnu - nákladné a komplikované opatření, nebude zřejmě v nejbližší době realizováno
- Zapojení chladiče vzduchotechniky primárního vzduchu – západ – využití tepla z chlazení na ohřev primárního vzduchu.
- Další revize osvětlení chodeb a kanceláří, na jejímž základě by došlo k obměně světelných zdrojů za úspornější.

PRACOVNÍ POMŮCKY

Kancelářský papír

motto: Tuna vytríděného papíru zachrání 17 stromů

Na krajském úřadě je používán recyklovaný kancelářský papír. Zavedením centrálních tiskových přístrojů na jednotlivých patrech aktivně dosahujeme úspor tonerů a elektrické energie. Průběžně je sledována a vyhodnocována spotřeba kancelářského papíru (recyklovaného a nerecyklovaného) a to v členění po jednotlivých odborech. Tato spotřeba v mezidobí 2021/2022 klesla (viz tab. č. 7). Spotřeba recyklovaného papíru oproti roku 2021 klesla z 15% na 6%. Množství spotřebovaného kancelářského papíru je ovlivněno i počtem zaměstnanců zařazených do krajského úřadu. Ten však v porovnání s rokem 2021 nezaznamenal výraznou změnu (počet zaměstnanců k 31.12.2021 činil 412).

Všechny nové velkokapacitní stroje mohou tisknout a kopírovat na recyklovaný papír.

Pro správný tisk není důležité, je-li papír recyklovaný či nikoliv, ale jaké má parametry!

Odbor kancelář ředitele nakupuje **recyklovaný papír** který získal označení ekologicky šetrný výrobek Blue Angel a Swan-Label. Jedná se o velmi kvalitní a prodejci doporučovaný recyklovaný papír, který je na našem trhu dostupný. Tento papír je doporučován pro běžné typy kopírek s možností oboustranného kopírování a pro laserové tiskárny. Dle normy DIN V ENV 12281 má tento papír pouze 0,017 % selhání při vysokorychlostním kopírování (nad 50 kopií/min).

Dodavatelská a servisní firma potvrdila, že kvalitní recyklovaný papír, který odbor kancelář ředitele nakupuje v rámci elektronické aukce, je možné v centrálních tiskařských strojích používat, aniž by to mělo vliv na funkčnost těchto zařízení.

Pouze do inkoustových tiskáren není recyklovaný papír vhodný, v budově je pět inkoustových tiskáren, což je o 4 více než v r. 2021 (ekonomický důvod).

Ze sledovaného množství odebraného kancelářského papíru jednotlivými odbory úřadu vyplývá celková roční spotřeba a průměrné procento využívání recyklovaného papíru na krajském úřadě.

Tabulka č. 7: **Spotřeba kancelářského papíru na KÚ LK**

rok	A4 bílý papír (5 balení á 2500 listů - krabice)	A4 recyklovaný papír (5 balení á 2500 listů - krabice)	A4 celková spotřeba (počet krabic)	A3 bílý papír (počet balení á 500 listů)	míra využití recyklovaného papíru (%)
2006	468	134	602	23	22
2007	510	250	760	66	33
2008	459	273	732	23	37
2009	574	336	910	37	37
2010	774	297	1071	48	28
2011	697	226	923	v rámci bílého A4	25
2012	794	186	980	v rámci bílého A4	19
2013	755	111	866	39	13
2014	702	100	802	32	13
2015	649	127	776	41	16
2016	826	154	980	52	16
2017	770	168	938	62	18
2018	767	140	907	45	15
2019	635	144	779	58	18
2020	669	142	811	48	18
2021	633	112	745	57	15
2022	670	40	710	56	6

pozn. papír formát A4 se vydává po krabicích (1 krabice = 5 balíků = 2500 listů)
papír formát A3 se vydává po baleních (které jsou rovněž v krabicích po 5)

V roce 2022 spotřeba recyklovaného papíru ve srovnání s celkovou spotřebou papíru klesla z 15% na 6%. Důvodem byl cenový nárůst u recyklovaného papíru.

Omezení spotřeby kancelářského papíru a nahrazení bílého papíru recyklovaným **významně šetří přírodní zdroje i životní prostředí**. Toho lze dosáhnout dodržováním jednoduchých zásad:

- omezení množství tisku, tj. netisknout, co není potřeba
- dávat přednost elektronické korespondenci, archivování a dokumentaci
- využívat papír z obou stran, tj. oboustranný tisk a kopírování
- jednostranně potištěný papír používat na poznámky apod.

Neexistuje žádný zákon, vyhláška či norma, která by bránila v oficiální dokumentaci používat recyklovaný papír. Nikde se nemluví o barvě ani o stupni bělosti. Recyklovaný papír s ekoznačkou Blue Angel je odolný stárnutí a je proto vhodný i pro archivaci dokumentů.

Je třeba také zdůraznit povinnost všech občanů třídit odpady, a to i odpad papíru (dle statistik tak činí více než 70% populace v ČR a tuto povinnost máme i v rámci úřadu).

Ostatní kancelářské potřeby a vybavení

K ekologicky šetrnějšímu provozu úřadu přispíváme i nákupem vhodných kancelářských i hygienických potřeb a ostatního vybavení.

Při objednávání kancelářských potřeb a pomůcek dáváme přednost:

- výrobkům šetrným k životnímu prostředí
- psacím potřebám s vyměnitelnou náplní před jednorázovými
- tužkám a pastelkám s nelakovaným, nebarveným povrchem
- fixům, zvýrazňovačům a lepidlům na vodní bázi
- výrobkům nebarveným před barevnými (recyklované archivní krabice, pořadače a obálky)

A dále na KÚLK:

- **archivace:** recyklované archivní krabice v archivu (místní výrobce EMBA Paseky n. Jizerou), využívání použitých šanonů
- **obálky** z recyklovaného papíru

DOPRAVA:

Podporujeme ekologickou formu dopravy zaměstnanců do zaměstnání, proto umožňujeme uschovávat jízdní kola v uzamykatelné úschovně kol v suterénu budovy. Do budovy D byla při její rekonstrukci umístěna centrální kolárna s kompletním zázemím (šatny, sprchy, WC). Pro návštěvníky – cyklisty je před budovou nainstalován stojan na odkládání jízdních kol.

Pracovní cesty jsou vedoucím autoprovozu v rámci možností plánovány s ohledem na maximální využití služebních vozidel. Vozový park mimo jiné využívá 5 hybridních vozů - čtyři vozy Toyota Yaris hybrid (slouží jako vozy referentské) a jedno vozidlo - Toyota Corolla hybrid (je v provozu na oddělení dopravy, jako přidělený vůz s řidičem) Vozidlo Nissan Meon – E užívá údržba. Elektromobil VW Golf – E, který byl v pronájmu od spol. ČEZ, byl v r. 2022 vrácen.

ZELEŇ A OCHRANA PŘÍRODY:

Ve venkovním prostoru 17. patra budovy jsou zpřístupněny zasklené vyhlídkové terasy. Skleněné tabule jsou polepeny siluetami dravců, které zabraňují nárazu ptactva. Ozelenění plochy je řešeno instalací nádob se stálezelenými dřevinami. Dále je **ozeleněna** venkovní plocha ve 3. patře budovy, a rovněž pás u vchodu do budovy přilehlý k řece Nise.

Po koupi pozemků parku U Jezu, bylo provedeno pokácení náletových a napadených dřevin, odstranění betonových panelů a byla provedena částečná úprava terénu a odstraněno přibližně 60 ks pařezů. Po provedení těchto činností byla volná místa oseta travním semenem. V parku průběžně probíhají zahradnické práce. V současné době je ale část parku zahrnuta do 1. etapy projektu „Revitalizace Dolního centra Liberce a Parkovací dům“. V rámci této etapy vzniknou

mimo jiné dva průlehy, které budou sloužit k zachycení vody z parkovacího domu. Průlehy budou osazeny květinami, v parku budou dosazeny stromy a keře. Stavba parkovacího domu, včetně sadových úprav by měla být dokončena do konce listopadu r. 2023. Na 1. etapu bude navazovat 2. etapa „Náplavka“

VZDĚLÁVÁNÍ A KOMUNIKACE:

Zavedení ekologicky šetrného provozu budovy úřadu se neobejde bez podpory samotných zaměstnanců. **Směrnici** je stanoveno pravidelné proškolení vybraných pracovníků při změnách zákonných povinností v oblasti ŽP.

Základní informace o projektu ekologizace provozu budovy úřadu byly novým zaměstnancům předávány v rámci **vstupního vzdělávání**. Pro všechny zaměstnance jsou nepravidelně organizovány odborné semináře týkající se problematiky ochrany životního prostředí (v roce 2021 neproběhl žádný). Dále je opakovaně pořádána **anketa**, která zjišťuje postoje zaměstnanců vůči životnímu prostředí, naposledy proběhla v roce 2020. Výsledky ankety byly ovšem ovlivněny nižší účastí zaměstnanců způsobenou nutností dodržovat vládní opatření proti šíření onemocnění Covid 19.

Aktuality a případné změny související se zavedenými pravidly šetrného úřadování jsou zaměstnancům sdělovány **interní elektronickou poštou**. Veřejnost je o projektu informována prostřednictvím **webových stránek kraje ([Zelené úřadování | Odbor životního prostředí a zemědělství](#))**, příp. ostatních informačních médií. V roce 2022 bylo zavedeno třídění biologického odpadu rostlinného původu. Zaměstnanci úřadu byli elektronickou poštou informováni o umístění hnědých košů a to o tom, jaký odpad do nich má být odložen.

Krajský úřad má zájem principy ekologického provozu rozšířit i na další instituce působící na území kraje, v první řadě na městské a obecní úřady a vlastní příspěvkové organizace. Rádi bychom byli určitým vzorem a inspirací ostatním úřadům i dalším organizacím.

NÁKUP MATERIÁLŮ A SLUŽEB:

Při nákupech materiálu, služeb a rovněž při zadávání veřejných zakázek je doporučeno preferovat ekologicky příznivé výrobky a služby. Pokud je to technicky i ekonomicky možné měla by být dávana přednost certifikovaným **ekologicky šetrným výrobkům, recyklovaným materiálům a výrobkům z místní produkce**.

Občerstvení a vybavení

Na úřadu je podporováno pití „kohoutkové“ vody a „kohoutková“ voda je i nabízena pro občerstvení při jednáních. K tomuto účelu došlo k pořízení skleněných džbánů a karaf, které jsou jednotlivým odborům vydávány na požádání oddělením hospodářské správy. Dochází tak k úspoře za nákup a dopravu balených vod a k přecházení vzniku plastového odpadu.

Určitý sortiment **regionálních potravin** a výrobků roku Libereckého kraje je v rámci doplňkového prodeje k dispozici i v jídelně v budově úřadu. V současné době jsou v nabídce např. ovocné mošty, bylinné sirupy, uzeniny i pečivo, příležitostně i další produkty.

Úklid

Budova má instalované tzv. čistící zóny (koberce u vstupů i v jednotlivých patrech budovy).

Úklid v budově provádí firma, která, je certifikovaná z hlediska kvality (ISO 9001), environmentálního managementu (ISO 14001), ale také např. z hlediska bezpečnosti informací.

ZADÁVÁNÍ VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK

Liberecký kraj při zadávání veřejných zakázek podporuje udržitelnost a životní prostředí.

Při sestavování Plánu zakázek, který se zpracovává každý rok, jsou jednotlivé veřejné zakázky posuzovány mimo jiné také z hlediska toho, jakým způsobem je možné uplatnit odpovědné veřejné zadávání. U veřejných zakázek, u kterých je to vzhledem k povaze a smyslu zakázky možné, jsou dodržovány zásady sociálně odpovědného zadávání, environmentálně odpovědného zadávání a inovací. Pořizují se ekologicky šetrná řešení, kdy se např. hlídají parametry kvality nakupovaného recyklovaného papíru. Dále se také posuzuje vhodnost využití hodnotících kritérií, kdy je při pořízení výrobků preferována možnost využití nákladů životního cyklu výrobku.

Závěr

Díky dlouhodobému a pravidelnému vyhodnocování naplňování směrnice je podrobně sledován ekologický šetrný přístup v rámci jednotlivých oblastí. Za tuto dobu se podařilo realizovat mnoho dílčích aktivit, jejichž pozitivní přínos se vždy projevil ve vykazovaných datech v následujících letech. Vedení úřadu má zájem v tomto trendu pokračovat, protože se hlásí k myšlenkám společensky odpovědných organizací.